

Oponentní posudek na disertační práci Ing. Gabriely Machalové na téma Systém státní podpory vývozu a úloha měnového kurzu

1. Význam disertační práce pro obor

Pro Českou republiku jako malou otevřenou ekonomiku je dlouhodobým problémem při dosahování rovnováhy obchodní a platební bilance zvyšování exportní schopnosti obchodních společností a státní podpora aktivní exportní strategie. V případě účinné státní podpory exportu se jedná o významný pozitivní faktor pro celou ekonomiku, zkoumání systému podpory vývozu pro dosažení vyšší efektivnosti zahraničního obchodu je tudíž užitečné a aktuální téma.

2. Postup řešení problému, použité metody a splnění cílů práce

V předložená disertační práci si jako hlavní cíl vytkla zhodnotit systém státní podpory vývozu v ČR především z hlediska jeho dostupnosti a využitelnosti pro subjekty zahraničního obchodu. Disertantka pro své zkoumání v předložené práci použila adekvátní, především empirické: komparativní analýza, deskripce, syntéza a indukce, ale i matematicko - statistické metody vědecké práce: jednoduchá a vícenásobná regresní analýza, korelační analýza a testování hypotéz.

Cíl práce včetně dílčích cílů, byl splněn. V rámci splnění hlavního cíle disertantka vytvořila návrh souboru aplikovatelných doporučení pro praktickou obchodní politiku exportně zaměřených firem.

3. Zhodnocení výsledků disertační práce a konkrétní přínos disertantky

S ohledem na výše zmíněné splnění hlavního i dílčích cílů práce, které vyústilo v konkrétní návrh doporučení pro řízení a tvorbu obchodní politiky českých exportérů má práce aplikační hodnotu. Jako originální přínos disertantky lze považovat i její model predikce měnových kurzů pomocí regresní a korelační analýzy.

Odborné práce pojednávající o pojišťování exportních úvěrů v našich podmínkách po listopadu vesměs trpí problémem fundované kategorizace rizik spojených s potenciálním defaultem dlužníka. V literatuře, tedy i ve vysokoškolských učebnicích, ze kterých čerpá disertantka, jsou tato rizika kategorizována bez náležité odborné metodologické fundace, jejich členění je pragmatické a tím se v některých souvislostech ukazují jeho závažné slabiny. Tomuto jevu se nevyhnula ani disertantka v předložené práci. Z hlediska kritériálního členění úvěrových defaultů je rozhodující dělení rizik na komerční, která jsou dopředu identifikovatelná (reference o klientovi ohledně pravděpodobnosti jeho defaultu) a rizika, kdy klient splácet úvěr může, ale

nechce, nebo mu brání okolnosti mimo jeho vliv (např. embargo). Tato úvěrová rizika, pro která je většinově (na rozdíl od české praxe) používán termín rizika politická, jsou dopředu neidentifikovatelná pro svou nepředvídatelnou subjektivní stránku. Podle principů vědní disciplíny risk management se jedná o typický případ, kdy z důvodu nemožnosti identifikace rizika by komerční pojišťovny neměly nabízet tento produkt a v praxi to i tak funguje. Z důvodu zvýšení proexportní schopnosti ekonomiky bývá pro tento specifický produkt s možností katastrofální realizace zřizována speciální pojišťovna, buď rovnou jako státní, anebo se státní zárukou. Pro tento účel byla u nás zřízena EGAP jako státní peněžní ústav, v průběhu svého působení ovšem v rozporu s účelem pojišťovny i typická komerční rizika exportních úvěrů, až nakonec zasáhl její zakladatel a přinutil pojišťovnu vrátit se k původnímu poslání. Z důvodu absence metodologické fundace při kategorizaci rizik exportních úvěrů, zejména nerespektování požadavků na termín komerční riziko exportního úvěru z pozic vědní disciplíny risk management, nepovažují např. výraz teritoriální riziko, neodůvodněně směřující dohromady jak komerční, tak politické riziko nesplacení exportního úvěru, za vědecký termín.

Obdobnou variací na totéž téma je disertantkou zmiňované členění na rizika obchodovatelná (tržně zajistitelná) a rizika neobchodovatelná. I když je v tomto případě nutno metodologickou fundaci problému doplnit o politické aspekty problematiky s ohledem na státní angažovanost, hlavní kritérium pro členění plyne z neidentifikovatelnosti politického rizika pro komerční pojišťovnictví včetně zajistného byznysu. Pro příležitost obhajoby předložené disertační práce navrhuji disertantce jako diskusní téma říci svůj názor na výše zmíněnou polemiku.

Práci doporučuji k obhajobě a po jejím úspěšném absolvování udělení akademického titulu PhD.

V Praze dne 23. dubna 2016

Prof. Ing. Jaroslav Daňhel
Vysoká škola ekonomická v Praze

Posudek oponenta na doktorskou disertační práci

Název práce: Systém státní podpory vývozu a úloha měnového kurzu

Autor: Ing. Gabriela Machalová

Vedoucí práce: doc. ing. Arnošt Böhml, CSc.

Oponent: doc. RNDr. Václav Sedláček, CSc.

Zhodnocení významu disertační práce pro obor

Pojištění exportu je specifickou odnoží neživotního pojištění. Jeho důležitost vzrůstá s mírou závislosti ekonomiky státu na míře exportu. Česká republika je v tomto směru na exportu životně závislá. Proto je export v ČR podporován státem. Pojištění exportu je prováděno specializovanými exportními pojišťovnami, často spojenými s exportními bankami, které export podporují.

Jedním z rizik, které se k exportu a jeho pojištění vztahují, je pojištění kurzových rizik.

Předložená práce se zabývá oběma výše zmíněnými skutečnostmi. Vzhledem k tomu, že velká část exportu ČR je realizována MSP, pro které je státní podpora exportu z mnoha důvodů často těžko dostupná, je jedním z cílů práce vypracování metodiky podpory a pomoci MSP při sjednávání takových pojistných smluv, jak je prezentováno v kapitole 4 práce.

Sledování trendů ve směnných kurzech exaktními statistickými metodami je nezbytným procesem pro predikci i pojištění kurzových rizik.

Posuzovaná práce je příspěvkem pro oba rysy podpory exportu formou pojištění.

Postup řešení problému, použité metody a splnění stanoveného cíle.

Autorka si vytkla

- hlavní cíl práce: *zhodnocení státní podpory vývozu v České republice, zejména její dostupnosti a praktické využitelnosti*,
- popsala použité nástroje: empirické (rešerše, komparativní analýza, deskripce, syntéza a indukce) a matematicko-statistické (především regresní analýza),
- provedla dekompozici hlavního cíle práce na dílčí cíle A – E (viz str. 17 posuzované práce nebo str. 14 autoreferátu) a
- pokusila se odpovědět na 4 výzkumné otázky (str. 18 práce nebo str. 15 autoreferátu).

Další vyjádření - systematičnost, přehlednost, formální úprava a jazyková úroveň

Práce prokazuje systematický přístup k řešení problému s použitím metod zmíněných výše, je přehledná a je na dobré grafické a jazykové tj. gramatické i stylistické úrovni.

Předložená práce má 151 stran a obsahuje 30 obrázků a 22 tabulek. Původní tabulky a obrázky autorky se váží především k publikování výsledků regresní analýzy v podkapitole 3.7. U řady dalších je uvedeno: Zdroj: např. EGAP a *vlastní zpracování*. Jak rozumět posledně uvedené formulaci?

Vyjádřete se ke kvalitě obrázků č. 27 a 28 na str. 100.

Kromě povinných částí a částí obvyklých je disertační práce složena z 5-ti kapitol. Jejich obsah koresponduje s výše míněnými cíli A – E.

Použité matematicko-statistické nástroje jsou velmi orientačně popsány v kapitole 2 na str. 57 - 60. Autorka uvádí vzorce (3) a (4) na str. 59 pro výpočet koeficientů regresní přímky ovšem bez bližšího vysvětlení symbolů. Jaký je význam hodnot koeficientů b_1 a b_0 ? Jaký je smysl symbolů ve zmiňovaných vztazích? Podobně nechť autorka vysvětlí smysl vzorce (5) na str.

60. Proč používá pojmy *vysvětlující* a *vysvětlovaná* proměnná? Jde přece o nezávislou a závislou proměnnou.

Použitá data pro korelační analýzu a analýzy následné jsou uvedena v Příloze A na str. 149-151. Výsledky ze SW nástroje STATGRAPHIC Centurion jsou uvedeny na str. 102 – 109 i v grafické a tabulární formě. Jaká je hodnota b_1 a b_0 ?

Proč autorka oddělila kapitolu 2 od podkapitoly 3.7, což práci jen znepráhledňuje?

V přehledu použitých nástrojů (na str. 18₆) není uvedena metoda dedukce. Proč? Je v něm zmiňována metoda indukce. Pro kterou část práce byla indukce použita?

Předmětem obchodu pojišťovacích domů jsou rizika. Jak autorka chápe pojmy „riziko“ a „hrozba“?

Celkové hodnocení snižuje hrubá gramatická chyba v autoreferátu na str. 16₁₁, kterou nelze odhalit pouhým použitím automatické revize textu.

Výsledky disertační práce, jejich původnost a význam přínosu autorky disertační práce

Autorka slibuje na str. 17¹¹ „formulaci konkrétních doporučení“ Jako „soubor opatření“. Tuto pasáž jako nadpis podkapitoly či odstavce jsem v práci nenašel. Je tímto souborem opatření celá kapitola 5 *Exportní strategie s využitím nástrojů podpory vývozu*, či kapitola 4 *Aplikační část práce*?

Jaké má autorka vlastní pracovní zkušenosti z oboru, které je studovaným předmětem v rámci její disertační práce? Jsou jimi případové studie uvedené v kapitole 4 *Aplikační část disertační práce*. Z předloženého životopisu není možno k této otázce zaujmout žádné stanovisko.

Autorka si položila 4 výzkumné otázky – viz výše. Navrhuji, aby v rámci obhajoby explicitně uvedla, které konkrétní pasáže práce jsou formulace odpovědí na výzkumné otázky, případně jakým způsobem je možno chápat praktický přínos práce k výzkumným otázkám číslo 3 a 4.

Vyjádření k publikacím studenta

Autorka předložila seznam 6-ti publikací z let 2013 – 2015. Čtyři jsou psány v angličtině, pět z nich bylo publikováno ve sbornících konferencí s ISBN. Ve třech případech je uvedena jako spoluautorka bez uvedení míry autorství. Jejich předmětem jsou témata, která bezprostředně souvisejí s tématem její disertační práce.

Předmětem publikace s číslem 2 je problematika umělého udržování předem stanoveného kurzu CZK/USD ze strany ČNB. Jaký má na tyto intervence názor autorka a jak se uvedené intervence projeví na výsledku regresní analýzy, kterou autorka v rámci disertační práce provedla – viz i stanovisko k popisu regresní analýzy uvedené výše.

Závěr

Vzhledem k tomu, že cíle práce, tak, jak byly formulovány v jejím úvodu, byly splněny; **doporučuji, aby posuzovaná práce byla přijata** příslušnou komisí na EF TUL **jako práce disertační pro její následnou obhajobu**, jejíž součástí necht' je zaujetí stanoviska k výše uvedeným otázkám.

V Brně dne 2. května 2016